

Jazz

– en vanskelig sjanger

Selv om jazz ikke preger dagens hitlister, er det en spennende sjanger. Mye av dagens musikk er inspirert av jazz, og for at du skal forstå dette, ønsker jeg å forklare hvordan jazzen oppstod, hva som kjennetegner den, og hvilken rolle jazz har som sjanger i dag.

Miles Davis (trompet) regnes som en av jazzens nøkkelpersoner. Han står sentralt i utviklingen av flere retninger innenfor moderne jazz.

Jazz kalles ofte Amerikas klassiske musikk. Den har sine røtter i blues, som er et resultat av den transatlantiske slavehandelen. Fram til 1800-tallet ble afrikanere fanget og tatt med for å jobbe som slaver i Amerika. Bluesen oppstod ved at afrikanerne kombinerte sin egen kultur med den de møtte som slaver i Amerika. Etter hvert som slaveriet ble forbudt (1865), gikk bluesen i nye retninger. På 1900-tallet vokste jazzen fram, blant annet ved kjente navn som Bessie Smith og Louis Armstrong. De videreutviklet bluesens rytmer, mer og mer i retning swing – rytmer der vekten ligger på andre og fjerde slag i takten, i stedet for første og tredje. Etter hvert ble jazz ofte forbundet med swingdans – eksempler på dette er Count Basies og Duke Ellingtons band, der musikken har et lett og lystig preg. Etter andre verdenskrig gikk jazzen i nye, mer eksperimentelle retninger, blant annet gjennom musikken til Charlie Parker (saksofon) og Miles Davis (trompet).

Det som er typisk for jazz, er at mye av musikken er improvisert. Det betyr at musikerne ofte spiller fritt, over en bestemt rekke med akkorder, uten en spesiell plan om hva de skal spille. Selv om jazzen utviklet seg fra bluesen, er akkordene ofte mer avanserte. Besetningene varierer i størrelse: Det kan være alt fra én person, for eksempel en pianist som spiller alene, til større band. En vanlig besetning i et jazzband er trommer, kontrabass, piano eller gitar og et par blåsere, for eksempel trompet eller saksofon. I sangen «Donna Lee» kan du høre blåserne Charlie Parker og Miles Davis improvisere over en avansert akkordrekke, med tydelig swingrytme. Dette er også et godt eksempel på en typisk jazzbesetning, der det er to blåsere. Ved enkelte tilfeller kan det være opptil flere titalls blåsere. Da brukes betegnelsen storband.

I dagens samfunn kan det være vanskelig å definere jazz som sjanger. Den har utviklet seg i mange forskjellige retninger, og ofte blandes den med andre stilarter. Et eksempel på dette er norske Hedvig Mollestadts musikk. Hun blander elementer fra jazz og tungrock. Selv om mye av musikken er improvisert, er det naturlig å spørre om dette er jazz eller rock.

Generelt er en vanlig kritikk mot jazz at den kan være sær. En del av den moderne jazzen, kanskje spesielt de frie improvisasjonene, er nok forbeholdt spesielt interesserte. Likevel finnes den i mer «mainstream» former også – Norah Jones, Bo Kaspers Orkester og Katie Melua er alle eksempler på moderne popmusikere som er tydelig inspirert av jazz.

Jeg håper at jeg har klart å gi et bilde av hva jazz er. Selv om den etter hvert har utviklet seg i nye, mer eksperimentelle retninger, kan det være nyttig å se sammenhengen tilbake til bluesens improvisasjon, og swingrytmene som etter hvert oppstod. Dette gjør at vi lettere forstår hvordan jazz har påvirket musikken som lages i dag.

røtter i blues: Med røtter i afrikanske slaver i Amerika. Bluesen ble etter hvert de svartes måte å uttrykke tøffe leveforhold på.

mainstream (mainstream-musikk): Musikk som er populær blant store deler av befolkningen.

Kilder:

Store norske leksikon: Slaveri, snl.no/slaveri

Store norske leksikon: Jazz, snl.no/jazz